
Problémy s čítaním? Praktické rady na domáci tréning Metodický materiál pre rodičov

Čítanie je zručnosť, ktorú človek nevyhnutne potrebuje pre svoj úspešný život. Čítanie nám umožňuje získavať informácie, zdokonaľuje naše komunikačné schopnosti, rozvíja slovnú zásobu a v neposlednom rade obohacuje osobnosť človeka. Pozitívny vzťah k čítaniu kníh sa buduje už od útleho detstva, preto nepochybne práve rodičia hrajú hlavnú úlohu v tom, aký vzťah si dieťa vytvorí ku knihám. Viac o tom sa môžete dozvedieť v našom informačnom materiáli „10 TIPOV PRE RODIČOV, AKO S DEŤMI ČÍTAŤ“. Okrem samotnej motivácie a záujmu sa vzťah k čítaniu formuje aj na základe toho, akými čitateľskými zručnosťami dieťa disponuje. Je pochopiteľné, že dieťa, ktoré má ťažkosti s čítaním, nebude inklinovať k tomuto záujmu, pretože namiesto pocitu pohody, ktorú by malo prežívať, sa pasuje s nárokmi, ktoré sú pre neho vyčerpávajúce.

Prečo majú niektoré deti ťažkosti s čítaním?

Nie všetky deti dokážu byť v škole úspešné, pretože ich rozumový potenciál je nižší. U takýchto detičiek zákonite pozorujeme aj ťažkosti s čítaním, často ani nie tak pomalosť čítania a nesprávnu techniku, ale skôr neporozumenie prečítaného textu. Ďalším dôvodom môže byť nedostatočný tréning čítania, ktorý môže byť spôsobený napríklad chorobou, ale takisto aj chýbajúcim podnecovaním k čítaniu v domácom prostredí. Existuje však aj kategória deti trpiacich vývinovou poruchou učenia – dyslexiou, ktorých ťažkosť v čítaní súvisí s nedostatočne rozvinutými funkciami, ktoré sa podieľajú na čítaní s porozumením.

Príčinu ťažkostí dokáže odhaliť len komplexné vyšetrenie dieťaťa v CPPPaP, ktoré spočíva v psychologickom a špeciálnopedagogickom vyšetrení samotného dieťaťa. Vyšetrenie dokáže odhaliť oslabené oblasti, ktoré spravidla komplikujú napredovanie dieťaťa v čítaní. Popri ďalších formách pomoci či už zo strany pedagóga, alebo špeciálneho pedagóga je nevyhnutné zamerať sa na rozvoj týchto oslabených oblastí. V nasledujúcich riadkoch vám ponúkame niekoľko návodov k tomu, ako môžete vašim deťom pomôcť zlepšiť ich čitateľské zručnosti. Tieto námety sú vhodné pre deti v mladšom školskom veku (1.-3. roč. ZŠ).

Rozvoj porozumenia čítaného textu

Úlohy na rozvíjanie chápania slov:

- Priradovanie jednotlivých slov k jednotlivým obrázkom, ktoré im obsahovo zodpovedajú, napr. kačka – obrázok kačky, číta – dieťa, ktoré číta.
- Zoradovanie slov, napr. zoradiť veci, ktoré si ráno dieťa oblieka, podľa toho, ako si ich dáva na seba.

- Triedenie, zoskupovanie slov podľa istých kritérií, napr. triedenie mien osôb na mená dievčat a chlapcov, zoskupovanie vecí, ktoré treba nakresliť, šitie a pod.
- Vyhľadávanie slov, ktoré sa k sebe hodia na základe asociácii z bežnej reči, napr. ryba – pláva, voda – studená atď., alebo na základe úsudku napr. pomaranč – ovocie, kladivo – náradie.

Úlohy na rozvíjanie chápania viet:

- Spojiť vetu a obrázok, ktorý zobrazuje význam vety, napr. Priradiť k vete „Na strome sedí vrabec“ obrázok, alebo ho nakresliť.
- Vykonať písomný príkaz, písomne splniť zadanú úlohu, napr. Podaj mi ruku! Dokresli chlapcovi uši! Zložitejšou formou je, keď je text pod obrázkom, pričom s obrázkom treba niečo urobiť, napr. máme obrázok, kde je dievča, bazén, les, škola. K nemu patrí veta: Dievča pôjde v nedeľu do lesa. Nakresli značku k tomu, kam dievča pôjde v nedeľu.
- Doplniť vetu, v ktorej jedno slovo chýba, dať možnosť vybrať si z viacerých alternatív, alebo chýbajúce slovo vymyslieť a doplniť, napr. Eva píše....., poprípade prekryť slovo vo vete.
- Podčiarknuť slovo, ktoré do vety nepatrí, napr. Medveď kráča slnko po lese.
- Ďalšou možnosťou hlavne u mladších detí je tzv. maľované čítanie, kedy niektoré slovo nie je napísané, ale nakreslené. Rodič môže čítať text dieťaťu a dieťa dopĺňa slová podľa obrázkov (gramaticky správne), alebo dieťa číta samé aj dopĺňa slová. Týmto spôsobom trénujeme ako porozumenie viet, tak aj jazykový cit.

Úlohy na rozvíjanie porozumenia čítaného textu:

- Vymyslieť krátky príbeh s časovou následnosťou, ktorý vyjadruje udalosti blízke životu dieťaťa, vety predložíme dieťaťu v nesprávnom poradí, napr. Vybehnem na ľad. Obujem si korčule. Dnes popoludní idem na klzisko. Úlohou malého čitateľa je usporiadať vety do príbehu, ktorý sa môže naozaj stať.
- Zostaviť zmysluplný príbeh s príčinnou následnosťou, dieťa dostane na prúžkoch papiera vety, medzi ktorými sú príčinné vzťahy poprehadzované, napr. Včera som bol vonku. Začal som sa báť, že zmoknem. Rozbehol som sa domov. Zrazu som si všimol vietor a tmavé mraky.
- Spájať dve vety, ktoré vyjadrujú príčinné vzťahy, dieťa dostane vety na prúžkoch papiera, ktoré treba spojiť, napr. Musím si obliecť kabát. Idem sa kúpať. Je mi zima. Vezmem si plavky.
- Priradovať vety k danej téme, zostavíme si dva krátke texty, napr. 1. O futbale – Pri hre potrebujeme loptu. Najlepšie sa hrá na trávniku. Hráči majú na nohách kopačky. 2. O ľadovom hokeji – Hrá sa s hokejkou a pukom. Musí sa hrať na ľade. Hráči potrebujú korčule. Deti dostanú dve témy O futbale a O ľadovom hokeji a vety na prúžkoch papiera. Úlohou je priradiť tri vety ku každej téme.
- Využívať kombináciu počúvania s vlastným čítaním, dieťa si časť textu vypočuje, potom porozpráva obsah, ďalšiu časť dočíta samo a porozpráva ako to dopadlo.
- Rozprávať obsah dieťaťu, dieťa si prečíta text, obsah porozpráva niekto iný, dieťa sleduje, či náhodou niečo nepoplietol.
- Viesť dieťa k ústnemu vyjadrovaniu, okrem rozvíjania slovnej zásoby tým prispievame aj k zdokonaľovaniu jeho vyjadrovacích schopností.
- Pracovať s textom, v ktorom sú niektoré slová vynechané, ale uvedené oddelene od textu (vedľa alebo pod textom). Dieťa si najprv prečíta uvedené slová, potom text, do ktorého slová dopĺňuje.
- Dokončovať začaté príbehy, vymýšľať vhodné nadpisy, a pod.

Zlepšenie techniky čítania

Dôležitým predpokladom preto, aby sa dieťaťu v čítaní darilo, je dosiahnutie určitej úrovne poznávacích schopností. Najčastejšie chyby pri čítaní ovplyvňované poznávacími schopnosťami sú vynechávanie hlások, slabík, slov alebo naopak vkladanie samohlások do zhlukov slov, zámenny tvarovo podobných písmen b-d-p, m-n, a-o-e, h-k-l alebo zvukovo podobných písmen d-t,-n-ň, vynechávanie alebo nesprávne umiestnenie diakritických znamienok, domýšľanie koncov slov, domýšľanie alebo komolenie celých slov.

Úlohy na rozvoj zrakového vnímania:

- Vyhľadávanie rozdielov medzi dvoma obrázkami.
- Rozlišovanie a triedenie predmetov podľa spoločnej vlastnosti.
- Skladanie obrázkov podľa predlohy – puzzle, nezabúdať, že je nutné vždy začínať na takej úrovni, ktorú dieťa zvláda.
- Vyhľadávanie skrytých obrázkov, deti v obrázku vyhľadávajú ukrytý prvok alebo viacej prvkov, určitý predmet, geometrický tvar alebo písmeno.
- Vyhľadávanie alebo vyfarbovanie zhodných obrázkov rovnakou farbou, zhodné obrázky spájať čiarami.
- Dokresľovanie odlišných alebo stranovo obrátených obrázkov.
- Vyhľadávanie rovnakých alebo odlišných tvarov podľa tieňových obrázkov, kedy dieťa identifikuje predmet podľa tieňa.
- Dokresľovanie prípadne dolepovanie obrázkov.
- Vytváranie obrazcov s rovnakým vzorom, podľa predlohy alebo pokynov, napr. rozstriháme linajkový papier na štvorce, ktoré dieťa na papier nalepí tak, aby sa pravidelne striedali smery linajok.
- Skladanie obrázkov, ktoré sú rozstrihané podľa zvislej osi, napr. dieťa vyhľadáva dvojice obrázkov tak, aby sa podľa osi správne spojili.

Úlohy na rozlišovanie podobných písmen:

- Dokresľovanie písmen neúplných či nedokončených tvarov písmen, na začiatku chýba len malá časť písmena, postupne čoraz väčšia.
- Farebné vyškrtávanie alebo krúžkovanie písmen v texte, napr. všetky „b“ červenou farbou, všetky „d“ modrou farbou.
- Porovnávanie dvojíc písmen, ktoré si dieťa pletie, predpísané dvojice porovnávať zrakom, obťahovaním, slovným komentárom, farebným odlíšením rozdielov.
- Spájanie precvičovaných písmen s názorným obrázkom, napr. m – mačka, n – noha.
- Písanie jednotlivých písmen na chrbát dieťaťa, ktoré háda, o aké písmeno sa jedná.
- Vytváranie písmen na vlastnom tele detí, niekedy na túto úlohu stačí jedno dieťa, niektoré písmená vytvárajú deti v skupinkách.
- Skladanie písmen z častí, napr. formou puzzle, z dielikov papiera, z drevených častí, špeciálnej penovej hmoty, z farebných kukuričných chrumiiek, ktoré sa dajú jednoducho zlepíť vodou.
- Vytváranie obrázkov z písmen, napr. z veľkého tlačeneho O dieťa vytvorí tvár alebo pavučinu, z písmena M motýľa, spojením niekoľkých písmen vznikne obrázok a pod. Toto cvičenie o. i. rozvíja predstavivosť a tvorivosť dieťaťa. Ďalšími možnosťami je modelovanie písmen z tvarovacieho drôtika alebo môžeme použiť plastelínu, cesto atď.
- Vytvorenie písmenkového pexesa, dieťa si ho môže samo vyrobiť.
- Kreslenie tvarov písmen a ich obťahovanie napríklad v jemnom piesku, krupici, v snehu atď.
- Práca s textom, vypisovanie slov z ľubovoľného textu s konkrétnymi písmenkami, ktoré si dieťa pletie, počítanie písmen.

- Dopĺňanie písmen do slov, v ktorých jedno písmeno chýba, napr. de_ko, via_očka, dať dieťaťu možnosť vybrať si medzi dvoma písmenami, ktoré má doplniť, napr. de_ko, Aké písmeno doplníš „d“ alebo „t“?

Úlohy na rozvoj sluchovej analýzy a syntézy (sklad a rozklad slov na slabiky, hlásky):

- Rozvíjanie formou rozličných hier, napr. hier so slovami:
 - „povedz mi, čo počuješ na začiatku, na konci slova“,
 - „ja ti poviem nejaké slovo a ty skúsiš vymyslieť iné, ktoré začína rovnako“,
 - „háďaj, čo som povedala: (d-o-m, p-e-s, č-l-o-v-e-k)“,
 - „poviem ti dve slová, ty ich po mne zopakuješ a povieš mi, či sú rovnaké, alebo nie (bram-pram, ším-žím, tmes-dmes)“,
 - vytľieskávanie slov a riekaniek v rytme podľa slabík,
 - hry s písmenkovými pexesami,
 - riešenie osemsmeroviek,
 - vyhľadávanie písmen, slabík v texte rôznych detských časopisov.

Úlohy na rozvoj priestorovej orientácie (nerozvinutá priestorová orientácia môže byť jednou z príčin zámen písmen, napr. b-d.):

- rozlišujeme 2D a 3D priestor a je dôležité pri precvičovaní zachovať postupnosť,
- najskôr je potrebné naučiť dieťa rozlišovať vpravo, vľavo, vpredu, vzadu, cvičiť najprv na vlastnom tele, potom v priestore (čo je vpravo, čo vľavo),
- následne pokračujeme pri práci s textom - orientáciou v texte (vpravo hore, vľavo dolu, vyhľadaj prvé slovo v prvom riadku a pod.)

Tieto činnosti pomáhajú deťom rozvíjať práve tie oblasti, ktoré zodpovedajú za osvojenie si čítania s porozumením. V rámci prirodzeného vývinu ich dokáže zvládnuť 7 – ročné dieťa. No u detí s ťažkosťami v čítaní sa môžete stretnúť s prípadmi, kedy aj pre 10 ročné dieťa môžu byť niektoré z týchto úloh veľmi náročné. Dôležité je nestrácať nádej na zlepšenie a čo je ešte dôležitejšie, túto nádej komunikovať najmä dieťaťu.

Na záver je potrebné zdôrazniť, že tréningu by malo vždy predchádzať odhalenie príčin ťažkostí v čítaní. Najspoľahlivejšou cestou k tomu je spolupráca so psychológom a špeciálnym pedagógom. Môžete využiť služby nášho zariadenia bez ohľadu na to, aké závažné ťažkosti u svojho dieťaťa vnímate. Dobrá rada je predsa nad zlato 😊

Použitá literatúra:

Pokorná V.: *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. Portál, 2010.

Spracovali: psychologička Mgr. Martina Žilincová
špeciálna pedagogička Mgr. Ľubomíra Stankovičová